

อันตรายจากยาแผนโบราณที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน

วนิดา เนตรศิริ
กองพัฒนาศักยภาพผู้บริโภค

คนไทยในยุคปัจจุบัน เมื่อเจ็บป่วย ส่วนใหญ่นิยมใช้บริการของโรงพยาบาล คลินิก และรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยยาแผนปัจจุบัน แต่ยังมีคนไทยอีกมากมายหลายกลุ่มที่ยามเจ็บป่วย นิยมหาซื้อยามารักษาอาการเจ็บป่วยเอง โดยเฉพาะยาแผนโบราณ

1. ความหมายของยาแผนโบราณ

ยาแผนโบราณ ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 หมายถึงยาที่ใช้ในการประกอบโรคศิลปะแผนโบราณ หรือบำบัดโรคสัตว์ซึ่งอยู่ในตำรายาแผนโบราณที่รัฐมนตรีประกาศหรือยาที่รัฐมนตรีประกาศเป็นยาแผนโบราณ หรือยาที่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนตำรับยาเป็นยาแผนโบราณ

ตามความหมายดังกล่าวข้างต้น สารสำคัญของยาแผนโบราณคือ ยาที่ใช้ในการประกอบโรคศิลปะแผนโบราณ ซึ่งเป็นยาที่อาศัยความรู้จากตำราหรือเรียนสืบต่อกันมา อันมิใช่การศึกษาตามหลักวิทยาศาสตร์และยาแผนโบราณที่ยอมรับของกฎหมายจะต้องปรากฏในตำรายาที่รัฐมนตรีประกาศ หรือเป็นยาที่รัฐมนตรีประกาศหรือขึ้นทะเบียนเท่านั้น

2. รูปแบบของยาแผนโบราณ

ยาแผนโบราณเป็นการนำเอาสมุนไพร (จากพืชชาติ สัตว์ หรือแร่) มาผสม ปูรง หรือแปรสภาพ สมุนไพรที่ถูกแปรรูปเป็นยาแผนโบราณจะมีทั้งที่อยู่ในรูปยาน้ำ ยาเม็ดหรือแคปซูล ที่เห็นกันเจเนตาคือ อยู่ในรูปของยาลูกกลอนและยาผง

3. การควบคุมยาแผนโบราณตามกฎหมาย

- 3.1 การผลิต นำเข้า และการขายยาแผนโบราณจะต้องได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และต้องมีผู้ประกอบโรคศิลปะแผนโบราณปฏิบัติการประจำอยู่ตลอดเวลาที่เปิดทำการ
- 3.2 การขึ้นทะเบียนตำรับยาแผนโบราณ โดยส่วนใหญ่ผู้ผลิตต้องมาขึ้นทะเบียนที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา แต่หากเป็นยาแผนโบราณที่เป็นสมุนไพรเดี่ยว 5 ชนิด ได้แก่ ขมิ้นชัน ฟ้าทลายใจ มะระขี้นก ขิง และชุมเห็ดเทศ สามารถขออนุญาตได้ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของโรงงานได้โดยยาแผนโบราณที่ได้รับอนุญาตต้องเป็นยาที่สรรพคุณเป็นที่เชื่อถือได้และปลอดภัยในการใช้
- 3.3 ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาตผลิตยา ขาย หรือนำเข้ายาแผนโบราณนอกสถานที่ที่ได้กำหนดไว้ในใบอนุญาต เว้นแต่เป็นการขายส่งตรงต่อผู้รับอนุญาตขายยาแผนโบราณ
- 3.4 ตำรับยาแผนโบราณที่ผลิตหรือนำเข้าอย่างถูกต้องตามกฎหมาย จะต้องขอขึ้นทะเบียนตำรับยาและได้เลขทะเบียนตำรับยาจึงจะผลิตหรือนำเข้าได้
- 3.5 ห้ามโฆษณาโอ้อวดสรรพคุณว่าสามารถบำบัด บรรเทา รักษาหรือป้องกันโรคได้อย่างศักดิ์สิทธิ์ หรือหายขาด ตลอดจนห้ามโฆษณาเป็นเท็จหรือเกินความจริง
- 3.6 ห้ามโฆษณาสรรพคุณยาว่าสามารถบำบัด บรรเทา รักษาหรือป้องกันโรคเบาหวาน, มะเร็ง, อัมพาต, วัณโรค, โรคเรื้อน, โรคหรืออาการโรคของสมอง, หัวใจ, ปอด, ตับ, ม้ามและไต (เว้นแต่จะเป็นการโฆษณาโดยตรงต่อผู้ประกอบโรคศิลปะ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์)

4. ปัญหายาแผนโบราณที่พบในปัจจุบัน

แม้ว่าจะมีกฎหมายและหน่วยงานที่คอยควบคุมการผลิตและการขายยาแผนโบราณ เพื่อคุ้มครองให้ผู้บริโภคปลอดภัยจากการใช้ยาแผนโบราณ แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะขจัด ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับยาแผนโบราณที่เกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็น

- 4.1 การลักลอบผลิตและขายยาแผนโบราณโดยไม่ได้ขออนุญาตผลิตและขายจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
- 4.2 การขายยาแผนโบราณที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนหรือยาปลอม

- 4.3 การร่ายยาสมุนไพรแผนโบราณตามสถานที่ต่าง ๆ โดยมีการโฆษณาอวดอ้างสรรพคุณว่าสามารถรักษาโรคได้หลายโรค ที่ฉลากไม่มีเลขทะเบียนตำรับยา
- 4.4 พบยาแผนโบราณที่โฆษณาเกินกว่าสรรพคุณที่ได้รับอนุญาตให้แสดงบนฉลาก

5. อันตรายจากยาแผนโบราณที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนหรือยาปลอม

จากปัญหาของยาแผนโบราณในสังคมไทยที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 4 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) ได้มีการติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาสมุนไพรที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับยาแผนโบราณซึ่งเป็นยาปลอมอย่างสม่ำเสมอ และจากผลการตรวจวิเคราะห์ยาปลอมเหล่านั้น พบว่า มีการปนเปื้อนของจุลินทรีย์ที่ก่อให้เกิดโรค หรือการลักลอบนำสารเคมีที่ไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคมาใส่ในยาแผนโบราณ เช่น เมทิลแอลกอฮอล์, คลอโรฟอร์ม การใส่ยาแก้ปวดแผนปัจจุบัน เช่น อินโดเมทาซิน หรือแม้แต่การลักลอบนำยาเฟนิลบิวตาโซน และสเตียรอยด์ซึ่งเป็นยาควบคุมพิเศษที่มีผลข้างเคียงต่อร่างกายสูง ผสมลงในยาแผนโบราณเพื่อให้เกิดผลในการรักษาที่รวดเร็ว ซึ่งล้วนแต่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคได้ โดยเฉพาะสารสเตียรอยด์ มักจะพบ Prednisolone และ Dexamethasone ผสมอยู่ในสมุนไพรแผนโบราณที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน สารสเตียรอยด์ที่ผสมอยู่ในยาแผนโบราณ ก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายได้มากมาย เช่น

- ทำให้เกิดแผลในกระเพาะอาหาร อาจถึงขั้นทำให้กระเพาะทะลุ ซึ่งพบในผู้ที่รับประทานยากลุ่มนี้หลายรายที่กระเพาะอาหารทะลุ ทำให้หน้ามืด หมดสติ และอาจอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ โดยเฉพาะในผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีโรคประจำตัวอยู่แล้ว
- ทำให้เกิดการบวม (ตึง) ที่ไม่ใช่อ้วน
- ทำให้กระดูกพร่อน และเปราะง่าย นำไปสู่ความทุพพลภาพได้
- ทำให้ความดันโลหิตสูง และระดับน้ำตาลในเลือดสูง พบในบางรายที่สูงจนถึงขั้นเป็นอันตรายมาก
- ทำให้ภูมิคุ้มกันร่างกายต่ำ มีโอกาสติดเชื้อได้ง่าย นำไปสู่ความเสี่ยงที่จะติดเชื้อ และอาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้

6. บทกำหนดโทษตามกฎหมาย

บทกำหนดโทษตามกฎหมายสำหรับผู้กระทำความผิดฝ่าฝืนกฎหมาย ในเรื่องของ ยาแผนโบราณ มีดังนี้

ฝ่าฝืนกฎหมาย	บทกำหนดโทษ
1. ผู้ผลิต ขาย หรือนำเข้ายาแผนโบราณ โดยไม่ได้รับ อนุญาต	ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และปรับไม่เกิน 5,000 บาท (ห้าพันบาท)
2. ผู้ผลิต ขาย หรือนำเข้ายาที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับ ยา	จะมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปีหรือปรับไม่เกิน 5,000 บาท (ห้าพันบาท) หรือทั้งจำทั้งปรับ
3. ผู้ที่ผลิตยาปลอม	จะมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปี ถึงตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ 10,000 บาท - 50,000 บาท (หนึ่งหมื่นถึงห้าหมื่นบาท)
4. ผู้ที่ขายยาปลอม	จะมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี - 20 ปี และปรับตั้งแต่ 2,000 บาท - 10,000 บาท (สองพันถึงหนึ่งหมื่นบาท)
5. ผู้ที่โฆษณาขายยาโดยฝ่าฝืนกฎหมาย	ต้องระวางโทษ ปรับไม่เกิน 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาท)

7. หลีกเลี่ยงการซื้อยาแผนโบราณที่อาจนำมาซึ่งอันตราย

เพื่อความปลอดภัยในการใช้ยาแผนโบราณมีคาถาที่เป็นข้อห้ามซึ่งท่านควรท่องจำไว้ให้ขึ้นใจ

คาถาที่ 1

ห้าม ! ซื้อยาแผนโบราณจากรถเร่ขาย ตามวัด หรือตามตลาดนัดโดยเด็ดขาด เพราะอาจได้รับยาที่ผลิตขึ้นโดยผู้ผลิตที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่ได้รับอนุญาตให้ผลิตยา , ไม่ได้ขอขึ้นทะเบียนตามตำรับยา เพราะยาอาจมีการปนเปื้อนของจุลินทรีย์ในระหว่างการผลิต หรือมีการลักลอบผสมยาแผนปัจจุบัน อาทิ สารสเตียรอยด์ ฯลฯ เพื่อเร่งผลการรักษาให้เร็วขึ้น นำมาซึ่งอันตรายต่อผู้บริโภคได้

คาถาที่ 2

ห้าม ! ซื้อยาแผนโบราณ ตามคำโฆษณาชวนเชื่อว่ายาแผนโบราณนั้นสามารถรักษาโรคต่างๆ ได้ ครอบจักรวาล เช่น แก้ปวดเมื่อย เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ โรคตับ โรคไต โรคหัวใจ หรือโฆษณาวารักษาโรคมะเร็ง โรคเอดส์ได้ เพราะล้วนเป็นการโฆษณาที่โอ้อวดเกินจริง ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำการโฆษณา

คาถาที่ 3

ห้าม ! ใช้ยาที่มีผู้อื่นมาเชิญชวนให้ลองใช้โดยอ้างว่าเขาเคยใช้มาแล้วได้ผล อาการเจ็บป่วยหายทันที หรืออาการเจ็บป่วยหายขาด

8. เลือกซื้อยาแผนโบราณอย่างไรจึงปลอดภัย

หากท่านมีอาการเจ็บป่วย และมีความจำเป็นที่จะต้องซื้อยาแผนโบราณมาใช้

โปรด

8.1 ซื้อยาจากร้านขายยาที่มีใบอนุญาตขายยาเท่านั้น

8.2 สังเกตฉลากยาแผนโบราณที่ต้องการซื้อ (จากร้านขายยาที่มีใบอนุญาตขายยา) ที่ฉลากต้องมีข้อความสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

- ชื่อยา
- เลขที่หรือรหัสใบสำคัญการขึ้นทะเบียนยา ซึ่งก็คือเลขทะเบียนตำรับยานั่นเอง
- ปริมาณของยาที่บรรจุ
- เลขที่หรืออักษรแสดงครั้งที่ผลิต
- ชื่อผู้ผลิตและจังหวัดที่ตั้งสถานที่ผลิตยา
- วัน เดือน ปี ที่ผลิตยา
- คำว่า “ ยาแผนโบราณ “ ให้เห็นชัดเจน
- คำว่า “ ยาใช้ภายนอก “ หรือ “ ยาใช้เฉพาะที่ “ แล้วแต่กรณี ด้วยอักษรสีแดง เห็นได้ชัดเจน ในกรณีเป็นยาใช้ภายนอก หรือยาใช้เฉพาะที่
- คำว่า “ ยาสามัญประจำบ้าน “ ในกรณีเป็นยาสามัญประจำบ้าน
- คำว่า “ ยาสำหรับสัตว์ “ ในกรณีเป็นยาสำหรับสัตว์

อย่างไรก็ตามในกรณีที่ฉลากบนภาชนะบรรจุยาแผนโบราณมีขนาดเล็กตั้งแต่ 3 ตารางนิ้วลงมา ผู้ผลิตจะได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้องแสดงบางข้อความที่กล่าวข้างต้น อย่างไรก็ตาม ฉลากยาแผนโบราณอย่างน้อยจะต้องแสดงข้อความ ชื่อยา เลขทะเบียนตำรับยา วันเดือนปีที่ผลิต ให้ผู้บริโภคทราบ

9. วิธีสังเกตเลขทะเบียนตำรับยาแผนโบราณ มีดังนี้

- 16.1 หากเป็นยาแผนโบราณที่ผลิตในประเทศ จะขึ้นต้นด้วยตัวอักษร G ตามด้วยเลขลำดับที่อนุญาต / ปี พ.ศ. เช่น เลขทะเบียน G 20 / 42

ตัวอย่าง

ยาอมรสขิง นมอมตัง	ยาแผนโบราณ เก็บไว้ในที่แห้ง		
<i>ขิงก็ราข่าก็แรง</i>			
			
ส่วนประกอบสำคัญใน 141 กรัม			
ขิง	41 กรัม	ทะเบียนเลขที่ G 27/49	
สมอไทย	15 กรัม		
สมอเทศ	11 กรัม		บรรจุซองละ 30 เม็ด
ชะเอมเทศ	10 กรัม		น้ำหนักเม็ดละ 1.15 กรัม
เกร็ดสะระแทน	5 กรัม		ผลิตครั้งที่ 1 ว.ค.ป. 27/11/49
<i>ยาอมแก้ไอ ขับเสมหะ</i>			
ผู้จัดทำนาย xxxxxx บริษัท อวบอิม จำกัด โทร.x-xxxx-xxxx			
ผลิตโดย สถานที่ผลิตยา xxxxxx ที่อยู่ xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx			

- 9.2 หากเป็นยาแผนโบราณที่นำเข้าจากต่างประเทศ จะขึ้นต้นด้วยตัวอักษร K ตามด้วยเลขลำดับที่อนุญาต / ปี พ.ศ. เช่น เลขทะเบียน K 15 / 42
- 9.3 หากเป็นยาแผนโบราณที่แบ่งบรรจุ จะขึ้นต้นด้วยตัวอักษร H ตามด้วยเลขลำดับที่อนุญาต / ปี พ.ศ. เช่น เลขทะเบียน H 999 / 45

10. พบปัญหาหรือมีข้อสงสัยเกี่ยวกับยาแผนโบราณติดต่อที่ใด ?

- 10.1 พบ ยาแผนโบราณที่ไม่มีเลขทะเบียนตำรับ
- 10.2 พบ การขายยาจากรถเร่ขาย, การขายยาตามวัด , แผงลอยและตลาดนัด และสงสัยว่าเป็นยาปลอม
- 10.3 พบ การโฆษณายาแผนโบราณที่โอ้อวดสรรพคุณว่าสามารถบำบัด บรรเทา รักษาหรือป้องกันโรคได้อย่างศักดิ์สิทธิ์หรือหายขาด
- 10.4 สงสัย เกี่ยวกับยาแผนโบราณ

ท่านสามารถติดต่อไปได้ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกแห่ง หรือสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (โทร. 0 - 2590 - 7354 - 5 ในเวลาราชการ , สายด่วน อย. 1556 กด 0 หรือทางไปรษณีย์ ตู้ ปณ. 52 ปณจ. นนทบุรี 11000)

โปรดอย่าลืม ซื้อยาแผนโบราณครั้งใดต้องซื้อจากร้านขายยาที่มีใบอนุญาตเท่านั้น และตรวจสอบฉลากให้รอบคอบก่อนซื้อ ว่ายานั้นมีเลขทะเบียนตำรับยาที่ถูกต้อง
